

Konstgjorda idrottsanläggningar

– Konsekvenser för utövare och miljö

Erik Backman, lektor Högskolan Dalarna

Inledning

På senare tid har kunskapen om relationen mellan idrott och miljömässig hållbarhet vuxit sig starkare. Ett av de områden som man i dag vet relativt mycket om är hur anläggningar och evenemang inom idrott påverkar miljön. Vid anläggning av till exempel golfbanor, samt vid stora evenemang såsom fotbolls-VM och de olympiska spelen, har man kunnat se att även om miljöfrågor förekommer i retoriken så hanteras dessa inte på tillfredställande sätt i praktiken.¹⁰⁶ Ett område som vi vet relativt lite om är hur konstgjorda idrottsanläggningar, till exempel konstsnöspår, konstgräsplaner, anlagda forspaddlingsbanor, ishallar, inomhus-skidbackar och vågsurfanläggningar, påverkar människors förhållande till miljömässig hållbarhet. De studier som gjorts inom detta område handlar ofta om hur själva konstruktionen av konstgjorda anläggningar påverkar miljön,¹⁰⁷ men vi vet mindre om vad människor som rör sig i dessa landskap tänker om sitt idrottande och dess miljöpåverkan.

I någon mening kan alla idrottsanläggningar sägas vara mer eller mindre konstgjorda. Vad som var konstgjort i går uppfattas som naturligt i dag. Mot den bakgrunden kan det vara svårt att prata om naturliga, ursprungliga eller autentiska miljöer för idrott. Med konstgjorda idrottsanläggningar i detta kapitel avses anläggningar där själva förutsättningen för att bedriva aktiviteten eller idrotten, till exempel snö, vatten eller gräs, har ersatts på konstgjord väg. Att detta är ett internationellt fenomen har vi sett tidigare, först i utbredningen av ishallar och på senare tid i den stora ökningen av konstgräsplaner. Man kan också se att vissa typer av konstgjorda anläggningar har en kulturell anknytning till specifika länder. Till exempel är det i Sverige vanligt med konstsnöspår för längdskidåkning, medan konstgjorda forspaddlingsbanor förekommer men är vanligare i andra länder i Europa och även i USA.

---

¹⁰⁶ Se t.ex. Millington, B. m.fl. (2016). *The greening of golf* och Del Fiacco, A. G. m.fl. (2019). "A review and synthesis of environmentalism within the Olympic Movement". I *International Journal of Event and Festival Management*, vol. 10, nr. 1, s. 67–80.

¹⁰⁷ Se t.ex. Salome, L. R. m.fl. (2013). "We are as green as possible". I *Leisure Studies*, vol. 32, nr. 2, s. 173–190 och Van Bottenburg, M. m.fl. (2010). "The indoorisation of outdoor sports". I *Leisure Studies*, vol. 29, nr. 2, s. 143–160.

Det som gör konstgjorda idrottsanläggningar särskilt intressanta ur ett miljöperspektiv är den dubbelhet som de medför. Å ena sidan så innebär själva anläggningarna, såväl inomhus- som utomhusanläggningar, i sig en miljöbelastning i form av direkta ingrepp i naturen. Å andra sidan så finns det ännu ingen kunskap om vad dessa anläggningar medför i form av till exempel hälsovinster eller påverkan på miljömedvetenhet och resande. I detta kapitel är avsikten att sätta fokus på miljöfrågor kopplade till idrottsanläggningar både i mer generell bemärkelse, samt mer specifikt i relation till konstgjorda idrottsanläggningar. I ett försök att visa hur konstgjorda idrottsanläggningar i Sverige är en del av ett globalt fenomen kommer exemplen konstsnöspår för längdskidåkning och konstgjorda forspaddlingsbanor för kanotslalom att diskuteras lite mer ingående i kapitlet.

Inledningsvis kommer innebörden av konstgjord idrottsanläggning att problematiseras. Därefter kommer kunskapsläget avseende relationen mellan konstgjorda idrottsanläggningar och miljömässig hållbarhet att beskrivas mera ingående. Vidare kommer tre för området relevanta begrepp och modeller att beskrivas och diskuteras. Det första är Klas Sandells ekostrategiska ramverk för landskapsrelationer.¹⁰⁸ Det andra är Lars-Magnus Engströms begrepp för meningsskapande logiker inom idrott och rörelse.¹⁰⁹ Det tredje är Brad Millington och Brian Wilsons begrepp för att diskutera idrotters geografiska placering i relation till miljömässig hållbarhet.¹¹⁰ Avslutningsvis, och i ljuset av den befintliga kunskapsbasen samt de beskrivna begreppen och modellerna, kommer olika framtidsscenarioer och kunskapsbehov att diskuteras.

Vad är en idrottsanläggning?

Genom historien har man förknippat idrottsanläggningar med såväl byggnader som med mer eller mindre anlagda öppna områden. Innan sekelskiftet 1800–1900-tal var det vanligt med badanläggningar, gymnastikhallar, öppna gården för spel och sjöisar för skridskoåkning. Runt och efter nämnda sekelskifte tog den konventionella idén om idrottsanläggningen som byggnad form, i och med byggandet av gymnastikhallar för Linggymnastik och fotbollsplaner kringgårdade av friidrottsmöjligheter. Detta utvecklades ytterligare efter andra världskriget, när byggandet av inomhushallar tog fart i och med spridningen av inomhusidrotter

---

¹⁰⁸ Sandell, K. (2016). "Ecostrategies". I *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, vol. 64, nr. 1, s. 63–80.

¹⁰⁹ Engström, L.-M. m.fl. (2018). "Logics of practice in movement culture". I *Sport, Education and Society*, vol. 23, nr. 9, s. 892–904.

¹¹⁰ Millington, B. m.fl. (2016).

inom racket- och bollspel.¹¹¹ Även i dag har den stora floran av aktiviteter i form av tävlingsidrott, spontanidrott och motion utomhus, både inom och utanför idrottsrörelsens regi, öppnat upp för en bred och inkluderande syn på vad en idrottsanläggning är. Enligt Riksidrottsförbundet kan en idrottsanläggning vara ett "anlagt eller anvisat område" vilket inkluderar "luft, mark och vatten".¹¹² I detta kapitel kommer därför begreppet idrottsanläggning att diskuteras utifrån ett brett perspektiv, med utgångspunkt i såväl anlagda byggnader som mer eller mindre konstruerade naturlandskap.

Konstgjorda anläggningar för idrott – ett nytt fenomen?

Om man tänker på till exempel skidbackar inomhus eller anläggningar för vågsurfing så kan man föreställa sig att konstgjorda anläggningar för idrott är en modern företeelse. Sett ur ett historiskt perspektiv finns dock många exempel redan från 1900-talet på idrotter där människan har anpassat miljöer och landskap efter sina behov. Skidspår, skidanläggningar med liftar, golfbanor, fotbollsplaner, ishockeyrinkar, bandybanor och simbassänger är bara några av dessa. Denna process har gått hand i hand med en ökad sportifiering av idrotter. Sportifiering innebär att det skapas gemensamma och mer eller mindre uttalade överenskommelser för hur idrotten ska utföras och bedömas, ofta i termer av kvantifierade mått. Till följd av detta blir idrotten alltmer specialiserad, organiserad och professionaliserad.¹¹³ Sett ur ett historiskt perspektiv har den ökade sportifieringen av idrotter alltså drivit på utvecklingen av konstgjorda idrottsanläggningar.

I dag ser vi att innebörden av vad som är konstgjort och artificiellt avseende anläggningar för idrott ytterligare håller på att omförhandlas. Till exempel är ett skidspår i dag inte vad det var för 30 år sedan. Konstsnöns intåg, utvecklingen av spårmaskiner, spåravgifter och möjligheten att lagra snö under varmare årstider har medfört ökade krav och behov för skidåkare inom såväl elit som motion. Inomhushallar för längdskidåkning har funnits i Sverige sedan ett antal år och fler är planerade att byggas. Denna utveckling av konstsnöspår speglar längdskidåkningens status och position som kulturbärare i svensk idrott liksom i samhället. Ett annat exempel på hur miljöer för en idrott förändrats och konstruerats av människan är kanotslalom. Under tidigt 1900-tal tävlades det i forspaddling utan slalomportar. Mellan första och andra världskriget började man införa portar som ytterligare en utmaning. Från att det inledningsvis handlade om bojar eller pålar i

---

¹¹¹ Blom, K. A. m.fl. (1995). *Idrottens historia*.

¹¹² Riksidrottsförbundet (2015). "Anläggnings- och idrottmiljöpolitiskt program för svensk idrott", s. 6.

¹¹³ Svensson, D. m.fl. (2019). "The 'physiologization' of skiing?" I *Sport in Society*, vol. 22, nr. 9, s. 1574–1588.

vattnet som de tävlande skulle runda eller passera, övergick man senare av säkerhetsskäl till hängande portar.¹¹⁴ I dag sker alla internationella tävlingar i byggda banor där vattenflödet kan regleras. I Sverige har man sedan ett par år tillbaka Nordens enda uppbyggda kanotslalomkana i Falun.¹¹⁵ Även om kanotslalom inte är en stor idrott i Sverige är det vanligt med flertalet konstgjorda forsar och banor i andra länder i Europa.

Forskare har beskrivit denna utveckling som att vissa utomhusidrotter som tidigare utövades i naturliga miljöer nu har övergått till att utövas i säkra, förutsägbara och kontrollerade inomhus- och utomhusanläggningar.¹¹⁶ Ansatsen i detta kapitel är att konstgjorda idrottsanläggningar på intet sätt är nytt utan att det snarare är något som tar form efter samtiden.¹¹⁷ Förhållningssättet till vad som är konstgjort respektive naturligt avseende idrottsanläggningar är alltså att detta skapas i ett historiskt, socialt och kulturellt sammanhang, och måste förstås i relation till detta.

En bild av kunskapsläget

Miljömässig hållbarhet i konstruktion av idrottsanläggningar

Det är ingen tvekan om att konstruktioner av idrottsanläggningar också innebär miljömässiga påfrestningar. I internationell forskning framhålls att konsekvenser i form av luftförorening, vattenförbrukning, sophantering och elförbrukning är svåra att undvika, och att det är av yttersta vikt att ekologiska hänsynstaganden beaktas i planerings- och anläggningsprocessen.¹¹⁸ Den tyska fotbollsklubben FC Freiburg har i en fallstudie framhållits som ett framgångsexempel i föreningens bygge av en miljömässigt hållbar och koldioxidneutral arena. En del av framgångsreceptet beskrivs ligga i att man under planeringsfasen inte enbart beaktat mänskliga behov utan även naturområdets känslighet, djur och fåglars rörelsemönster, samt påverkan på luftkvalitet och ljud. Målbilden har varit att den färdiga arenan skulle kunna beskrivas som *sustainable stadium* (hållbar idrottsarena), med vilket man avsett att alla berörda aktörers (mänskliga och icke-mänskliga) ekologiska, sociala

---

¹¹⁴ Endicott, W. T. (2007). *Slalom e-book*. E-bok.

¹¹⁵ Falu Vildvattenpark (2021). <https://faluvildvattenpark.se/>. Webbplats.

¹¹⁶ Salome, L. R. m.fl. (2013), Van Bottenburg, M. m.fl. (2010).

¹¹⁷ Sandell, K. (2011). "Miljö, pedagogik och landskap". I K. Sandell m.fl. (Red.), *Friluftssport och äventyrsidrott*, s. 119.

¹¹⁸ Se t.ex. Grant, T. J. (2014). "Green monsters". I *Villanova Environmental Law Journal*, vol. 25, nr. 1, s. 148–176 och McLeod, C. M. m.fl. (2017). "Ecological economics and sport stadium public financing". I *William & Mary Environmental Law Policy Review*, vol. 41, nr. 3, s. 581–603.

och ekonomiska intressen skulle, om inte tillgodoses, så åtminstone förlikas i bygget av arenan.¹¹⁹

Även om miljöarbete i relation till idrottens anläggningar generellt sett är ett utvecklingsområde finns flera goda exempel. Till exempel publicerar den amerikanska hockeyligan NHL regelbundet en hållbarhetsrapport, inom vilken man presenterar resultat i relation till mål för mätbara faktorer såsom energiförbrukning, vattenåtgång och avfallshantering.¹²⁰ I den tyska fotbollsligan Bundesliga arbetar man med ett hållbarhetsindex, där klubbarna jämförs med varandra utifrån sina koldioxidutsläpp i samband med matchdagar.¹²¹ Även i Sverige arbetar flera idrottsförbund med miljömässig hållbarhet. Några har generella beskrivningar av förhållningssätt i sina riktlinjer och i sitt värdegrundsarbete, medan några har tagit ytterligare steg och konkret beskriver vad man gör i praktiken, bland annat vid sina anläggningar. Till exempel stödjer Svenska Fotbollförbundet föreningars arbete med att miljösäkra konstgräsplaner enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Vidare stödjer man föreningar som vill övergå till innovativa och energisnåla lösningar vid sina anläggningar.¹²² Två andra exempel är Svenska Skidförbundet och Svensk Bilsport, som båda har genomfört klimatbefrämjande åtgärder vid både de egna och föreningarnas anläggningar avseende energiförbrukning, vattentillförsel och avfallshantering.¹²³ De ovan beskrivna goda exemplen kan förhoppningsvis fungera som inspiration för fler idrottsförbund i Sverige, på hur arbetet med miljöfrågor kan lyftas från en policynivå och göras mer konkret, bland annat i relation till anläggningar.

Ett forskningsprogram om idrott, friluftsliv och miljö i Sverige

På senare tid har olika initiativ tagits för att öka kunskapen om idrotten och friluftslivet i relation till miljöfrågor. I Sverige startade våren 2020 forskningsprogrammet Mistra Sport & Outdoors, finansierat av Mistra och med Mittuniversitetet som programvärd. Programmet sker i samverkan mellan sju universitet och högskolor samt mer än 30 organisationer inom de svenska idrotts- och friluftslivsrirelserna.

---

¹¹⁹ Bunds, K. S. m.fl. (2019). "The object-oriented politics of stadium sustainability". I *Sustainability*, vol. 11, nr. 23, s. 1–17.

¹²⁰ NHL (2018). "2018 NHL sustainability report". Rapport.

¹²¹ Bundesliga (2021). "DFL unveils Bundesliga environmental report". Rapport.

¹²² Svenska Fotbollförbundet (2021). "Hållbarhetsrapport 2020". Rapport.

¹²³ Svenska Skidförbundet (2021). "Hållbarhet". Dokumentbank, Svensk Bilsport (2019). "Miljöcertifiering". Webbsida.

Programmet består av sex teman:

- Kunskap och omvandling
- Hållbara transporter
- Hållbar användning av mark och vatten
- Material och hållbar utrustning
- Hållbara evenemang
- Beteenden, styrmedel och utveckling

Flera teman anknyter på olika sätt till anläggningsfrågor. Programmet är innovativt på så sätt att man inte enbart har som syfte att *undersöka* miljöfrågor inom idrott och friluftsliv, utan också att *utveckla lösningar* som bidrar till att *starta en rörelse* för miljömässig hållbarhet inom idrott och friluftsliv.¹²⁴

I och med att programmet startades precis i början av coronapandemin har mycket av det inledande arbetet präglats av pandemins effekter på den miljömässiga hållbarheten inom idrotten och friluftslivet. För detta genomfördes tre större studier med fokus på pandemins effekter på fysisk aktivitet, idrott och friluftsliv i allmänhet,¹²⁵ pandemins effekter på besök i naturen,¹²⁶ och pandemins effekter på evenemang inom idrott och friluftsliv.¹²⁷ Den första studien har visat att de stora förändringarna till följd av pandemin för idrottens del kan sammanfattas med *ställa in* och *flytta ut* (träningar, aktiviteter, tävlingar etc), vilket påverkat såväl aktiva deltagare som publik. Studien visar också att friluftslivet ökat i omfattning och att man nått nya grupper. Resultat från den andra studien har visat att människor upplever naturen som en trygg plats för att umgås socialt och att många uppger att de vill fortsätta med sina nyfunna friluftsvanor. Dock framkom också att människors utevanor inneburit ökat slitage på populära friluftsområden såväl i närområdet som i nationalparker. Det har skett en förskjutning avseende platser för friluftsliv – redan populära områden har blivit ännu mer populära att besöka, samtidigt som mer erfarna friluftsutövare flyttat på sig till nya områden som tidigare var mindre besökta. I den tredje studien framhålls pandemin ha visat att ekonomisk hållbarhet har störst betydelse för idrottsföreningarna under kristider, därefter social hållbarhet och sist ekologisk hållbarhet. Författarna menar också att ändrade evenemangsbeteenden som uppstått som en följd av pandemin kan leda

---

¹²⁴ Mistra Sport & Outdoors (2021). <https://www.mistrasportandoutdoors.se/>. Webbplats.

¹²⁵ Andersson, K. m.fl. (2021). "Idrotten och friluftslivet under coronapandemin". Mistra Sport & Outdoors. Rapport 2021:2.

¹²⁶ Skriver Hansen, A. m.fl. (2021). "Friluftslivet under coronapandemin". Mistra Sport & Outdoors. Rapport 2021:1.

¹²⁷ Armbrecht, J. m.fl. (2021). "Covid-19 och hållbara evenemang". Mistra Sport & Outdoors. Rapport 2021:3.

till förändrade resmönster och användande av anläggningar även i framtiden, och på så sätt på sikt kan ha en positiv effekt på miljön.

Ovanstående beskrivning ger en sammanfattande, dock ej heltäckande, bild av kunskapsläget avseende miljöfrågor kopplade till anläggningar för idrott och friluftsliv. När det gäller konstgjorda idrottsanläggningar så är kunskapen gällande till exempel miljöperspektiv vid anläggande av konstgräsplaner relativt omfattande.¹²⁸ Studier av miljöperspektivet kopplat till konstsnöanläggningar och konstgjorda vattenforsar är betydligt mer begränsade och saknas helt i den svenska kontexten.¹²⁹

Begrepp och modeller

Hur kan landskapsrelationer påverkas av idrottsmiljöns utformning?

I diskussionen om konstgjorda anläggningar för utövande av idrott, friluftsliv och motion kan Klas Sandells ekostrategiska ramverk för landskapsrelationer bidra med fördjupad förståelse för förhållandet mellan människa, natur och miljö.¹³⁰ Sandells ramverk, som huvudsakligen använts i relation till friluftsliv, är även relevant för idrottsaktiviteter, speciellt när det blir alltmer vanligt att utomhusidrotter praktiseras i konstgjorda anläggningar och naturlandskap. Två förhållningssätt till naturen som är vanliga inom nutida idrottande utomhus är den *aktiva domineringsstilen* och den *aktiva anpassningsstilen*. Med den aktiva domineringsstilen avser Sandell ett förhållningssätt där landskapet ses som en fabrik som med olika medel (till exempel skidbackar, äventyrslandskap, klätterväggar) ska producera aktiviteter. Sandell menar också att den aktiva domineringsstilen innebär att aktiviteten kan utföras tagen ur sitt sammanhang, såsom skidåkning inomhus på konstsnö eller plast. Med den aktiva anpassningsstilen avses ett förhållningssätt där aktiviteten i stället är underordnad landskapet avseende väder och årstid, samtidigt som man använder landskapet (till exempel för längdskidåkning i ett elljusspår på natursnö).

Enligt Sandell har dessa olika förhållningssätt till natur och landskap betydelse för i vilken mån människors livsstilar anpassas till natur och miljö. Med Sandells

¹²⁸ Se t.ex. Cheng, H. m.fl. (2014). "Environmental and health impacts of artificial turf". I *Environmental Science & Technology*, vol. 48, nr. 4, s. 2114–2129 och Eunomia Research & Consulting (2017). "Environmental impact study on artificial football turf". Rapport.

¹²⁹ Se t.ex. Moser, D. J. m.fl. (2020). "Social perspectives on climate change adaptation, sustainable development, and artificial snow production". I *Environmental Science and Policy*, vol. 104, February 2020, s. 98–106 och Salome, L. R. m.fl. (2013).

¹³⁰ Sandell, K. (2016), och Sandell, K. m.fl. (2013). "An educational tool for outdoor education and environmental concern". I *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, vol. 13, nr. 1, s. 36–55.

begrepp skulle de konstgjorda anläggningar som står i fokus i detta kapitel vara exempel på den aktiva domineringsstilen. Vidare menar han att det inte är sannolikt att den aktiva domineringsstilen kan leda till omsorg om miljön. I den fortsatta diskussionen av konstgjorda idrottslandskap i detta kapitel är ambitionen dock att förutsättningslöst diskutera olika miljökonsekvenser av konstgjorda idrottsanläggningar, även utifrån de potentiella vinster dessa skulle kunna leda till i form av till exempel ökad hälsa, ökad inkludering och minskat resande.

Hur går idrottslogiken ihop med en naturmötes- och miljölogik?

En grundläggande ansats inom pedagogik är att människor antar beteenden, vanor och livsstilar om de finner dessa meningsfulla och att de bidrar med något till deras liv. Idrottspedagogen Lars-Magnus Engström har utformat begrepp för vad han tillsammans med kollegor benämnt som *idrottskulturens meningsskapande logiker*. Några av dessa logiker är att tävla, att träna sin fysik, att öva sin färdighet, att leka, att erövra utmaningar och att uppleva naturen. Engström menar att människor, ofta på ett omedvetet plan, finner en eller flera logiker meningsfulla och att detta till stor del beror på en människas förkroppsligade erfarenheter under uppväxten. Ledare och tränare kan bara i viss mån påverka verksamheten till att präglas av vissa logiker ("nu ska ni bara njuta av den här matchen" eller "det ska kännas i benen i den här övningen"). Engström menar vidare att idrottskulturens logiker – även om de är individuella – också kan studeras på gruppnivå, i och med att människor som upplever samma saker som meningsfulla ofta söker sig till samma sammanhang (till exempel till tävlingsidrott eller toptursbestigning).¹³¹

På vilket sätt kan då dessa idéer om idrottskulturens logiker vara relevanta för att förstå och förklara relationen mellan idrottens anläggningar och miljömässig hållbarhet? Enligt Sandells forskning kan miljöer och landskap som vi vistas i möjliggöra eller begränsa uppmärksamhet mot, och medvetenhet om, omgivande natur och miljö. Detta har i sin tur potential att påverka i vilken mån vi agerar miljömässigt hållbart.¹³² Med utgångspunkt i Engströms forskning om idrottskulturens logiker, och i Sandells forskning om landskapsrelationer inom friluftsliv, är det alltså i mötet mellan det människor finner meningsfullt på ett individuellt plan och den idrottsmiljö (bland annat i form av anläggningar) de vistas i som idrottens potential för miljömässig hållbarhet ligger. I en ny studie av Erik Backman och Daniel Svensson framhålls att många konstgjorda idrottsanläggningar är anpassade för att tillgodose tävlingsidrottens krav på standardisering, kontroll och risk-

---

¹³¹ Engström, L.-M. m.fl. (2018).

¹³² Sandell, K. (2011), Sandell, K. (2016) och Sandell, K. m.fl. (2013).

minimering. Denna utformning av idrottsanläggningar lockar vissa människor mer än andra, vanligtvis människor som drivs av tävling och prestation som menings-skapande logik. Detta möte mellan å ena sidan dominerande logiker på individ- och gruppnivå, å andra sidan den konstgjorda miljön, kan inte förväntas resultera i intresse för och omsorg om naturen.¹³³

Kontextuell idrott – ett radikalt förslag mot konstgjorda anläggningar och landskap för idrott?

Som en reaktion mot konstgjorda anläggningar för idrott har det på senare tid förts en diskussion kring rimligheten i att man ska kunna bedriva alla typer av idrotter oberoende av plats, klimat och kontext. De båda forskarna Brad Millington och Brian Wilson har lanserat begreppet *contextual golf* (kontextuell golf), med vilket man menar att man kanske måste övergå till att anlägga banor endast där detta kan göras utan för stor miljöpåverkan, för att golf ska vara ekologiskt hållbart. Till exempel är en avgörande faktor vid anläggning av golfbanor tillgången på vatten.¹³⁴ I en diskussion om den ekologiska hållbarheten som följer av konstgjorda anläggningar och landskap kan idén om kontextuell golf utvidgas till *kontextuell idrott*. Strävan efter förutsägbara, kontrollerbara och optimerade förhållanden för vissa idrotter utmanas då av miljömässiga hänsynstaganden. Om idrott ska bedrivas kontextuellt blir det inte ekologiskt försvarbart att bygga inomhushallar för längdskidor och utförsåkning. Det blir då heller inte ekologiskt försvarbart att anlägga golfbanor eller kanotslalomforsar där det inte finns naturlig tillgång på vatten. En följdfråga till begreppet kontextuell idrott, vilken är föremål för diskussion, är dock vad *för stor* miljöpåverkan innebär när det handlar om konstgjorda idrottsanläggningar.

Finns det en miljöpotential i konstgjorda anläggningar och landskap för idrott?

Den kombinerade bilden av Sandells ekostrategiska ramverk, Engströms menings-skapande idrottslogiker samt Millington och Wilsons begrepp för den ekologiska relevansen av idrotters geografiska placering innebär en miljömässig kritik mot konstgjorda idrottsanläggningar, dels i relation till deras konstruktion som sådan, dels i relation till den mening de skapar för människor. Ett perspektiv som hittills varit frånvarande i forskningen och diskussionen om konstgjorda idrotts-

¹³³ Backman, E. m.fl. (insänt manuskript). "Where does environmental sustainability fit in the changing landscapes of outdoor sports?"

¹³⁴ Millington, B. m.fl. (2016).

anläggningars påverkan på miljön är vilka eventuella positiva effekter som kan ses. Trots att forskning ännu saknas finns anledning att anta att tillgängliggörandet av aktiviteter kan bidra med något positivt ur ett hälsoperspektiv för individen. Vidare skriver Sandell att en styrka med dessa anläggningar och landskap är att det är lätt att göra dem spännande och attraktiva.¹³⁵ Kanske kan man nå nya målgrupper, och kanske kan aktiviteter i dessa anläggningar successivt vidga och slussa vidare intresset för idrott till andra utomhusmiljöer? Vidare är det ännu inte fastställt hur många av dem som tar sig till konstgjorda anläggningar som skulle söka sig till andra miljöer om de konstgjorda alternativen inte fanns, och vad det då eventuellt skulle innebära i ökat resande? Detta är bara några frågor som behöver utredas vidare för att kunna ta välgrundade och ekologiskt försvarbara beslut om framtida anläggningar för idrott. Av det vi hittills vet kan dock konstateras att domineringsstilen och idrottens vilja att göra alla anläggningar exakt likadana behöver utmanas. En idrott i takt med tiden och samhällsutvecklingen måste leva i naturen snarare än att anpassa naturen. Framtidens idrottsanläggningar, även konstgjorda sådana, skulle behöva stimulera fler logiker än tävling och prestation, inte minst upplevelse av natur, för att idrott och friluftsliv ska kunna bedrivas miljömässigt hållbart.

---

¹³⁵ Sandell, K. (2007). "Från naturliv till friluftsliv". I B. Brugge m.fl. (Red.), *Friluftslivets pedagogik*.

Referenser

Andersson, K., Fabri, A., Fredman, P., Hedenborg, S., Jansson, A., Karlén, S., Radmann, J. & Wolf-Watz, D. (2021). "Idrotten och friluftslivet under coronapandemin: Resultat från två undersökningar om coronapandemins effekter på idrott, fysisk aktivitet och friluftsliv". Mistra Sport & Outdoors. Rapport 2021:2.

<https://www.mistrasportandoutdoors.se/contentassets/oe699e6be9134f079a9340abb5b7c5dd/final-rapport-coronapandemin-idrott-friluftsliv-feb9.pdf>. (Hämtad 29 december 2021.)

Armbrecht, J., Lundberg, E., Pettersson, R. & Zilinger, M. (2021). "Covid-19 och hållbara evenemang: Påverkan, anpassning och framtid för evenemang inom idrott och friluftsliv". Mistra Sport & Outdoors. Rapport 2021:3.

<https://www.mistrasportandoutdoors.se/contentassets/oe699e6be9134f079a9340abb5b7c5dd/mistra-sport--and-outdoors---covid-19-och-hallbara-evenemang-9-februari.pdf>. (Hämtad 29 december 2021.)

Backman, E. & Svensson, D. (insänt manuskript). "Where does environmental sustainability fit in the changing landscapes of outdoor sports? An analysis of logics of practice in artificial sport landscapes".

Blom, K. A. & Lindroth, J. (1995). *Idrottens historia: Från antika arenor till modern massrörelse*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.

van Bottenburg, M. & Salome, L. (2010). "The indoorisation of outdoor sports: An exploration of the rise of lifestyle sports in artificial settings". I *Leisure Studies*, vol. 29, nr. 2, s. 143–160.

Bundesliga (2021). "DFL unveils Bundesliga environmental report". Rapport. <https://www.bundesliga.com/en/news/Bundesliga/0000250777.jsp>. (Hämtad 29 december 2021.)

Bunds, K. S., McLeod, C. M., Barrett, M., Newman, J. I. & Koenigstorfer, J. (2019). "The object-oriented politics of stadium sustainability: A case study of SC Freiburg". I *Sustainability*, vol. 11, nr. 23, s. 1–17.

Cheng, H., Hu, Y. & Reinhard, M. (2014). "Environmental and health impacts of artificial turf: A review". I *Environmental Science & Technology*, vol. 48, nr. 4, s. 2114–2129.

Endicott, W. T. (2007). *Slalom e-book*. E-bok. <https://kanotslalom.se/wordpress/wp-content/uploads/Ch-1-History.pdf>. (Hämtad 29 december 2021.)

Engström, L.-M., Redelius, K. & Larsson, H. (2018). "Logics of practice in movement culture: Lars-Magnus Engström's contribution to understanding participation in movement cultures". I *Sport, Education and Society*, vol. 23, nr. 9, s. 892–904.

Eunomia Research & Consulting (2017). "Environmental impact study on artificial football turf". Rapport.

<https://www.eunomia.co.uk/reportstools/environmental-impact-study-on-artificial-football-turf/>. (Hämtad 29 december 2021.)

Falu Vildvattenpark (2021). <https://faluvildvattenpark.se/>. Webbplats.

<https://faluvildvattenpark.se/>. (Hämtad 29 december 2021.)

del Fiacco, A. G. & Orr, M. (2019). "A review and synthesis of environmentalism within the Olympic Movement". I *International Journal of Event and Festival Management*, vol. 10, nr. 1, s. 67–80.

Grant, T. J. (2014). "Green monsters: Examining the environmental impact of sport stadiums". I *Villanova Environmental Law Journal*, vol. 25, nr. 1, s. 148–176.

McLeod, C. M. & Holden, J. T. (2017). "Ecological economics and sport stadium public financing". I *William & Mary Environmental Law Policy Review*, vol. 41, nr. 3, s. 581–603.

Millington, B. & Wilson, B. (2016). *The greening of golf: Sport, globalization and the environment*. Manchester: Manchester University Press.

Mistra Sport & Outdoors (2021). <https://www.mistrasportandoutdoors.se/>. Webbplats.

<https://www.mistrasportandoutdoors.se/>. (Hämtad 29 december 2021.)

Moser, D. J. & Baulcomb, C. (2020). "Social perspectives on climate change adaptation, sustainable development, and artificial snow production: A Swiss case study using Q methodology". I *Environmental Science and Policy*, vol. 104, February 2020, s. 98–106.

NHL (2018). "2018 NHL sustainability report". Rapport.

<https://www.nhl.com/info/nhl-green/sustainability-reports>. (Hämtad 29 december 2021.)

Riksidrottsförbundet (2015). "Anläggnings- och idrottmiljöpolitiskt program för svensk idrott".

<https://www.rf.se/contentassets/bcefc0082ff948fba765e55138af7c61/anlaggnings--och-idrottsmiljopolitiskt-program-for.pdf>. (Hämtad 29 december 2021.)

Salome, L. R., van Bottenburg, M. & van den Heuvel, M. (2013). "We are as green as possible': Environmental responsibility in commercial artificial settings for lifestyle sports". I *Leisure Studies*, vol. 32, nr. 2, s. 173–190.

Sandell, K. (2007). "Från naturliv till friluftsliv". I B. Brugge, M. Glantz & K. Sandell (Red.), *Friluftslivets pedagogik: En miljö- och utomhuspedagogik för kunskap, känsla och livskvalitet*. Stockholm: Liber.

Sandell, K. (2011). "Miljö, pedagogik och landskap". I K. Sandell, J. Arnegård & E. Backman (Red.), *Friluftssport och äventyrsidrott: Utmaningar för lärare, ledare och miljö i en föränderlig värld*, s. 119. Lund: Studentlitteratur.

Sandell, K. (2016). "Ecostrategies: Presentation and elaboration of a conceptual framework of landscape perspectives", I *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, vol. 64, nr. 1, s. 63–80.

Sandell, K. & Öhman, J. (2013). "An educational tool for outdoor education and environmental concern". I *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, vol. 13, nr. 1, s. 36–55.

Skriver Hansen, A., Falla Arse, J. & Lindberg, I. (2021). "Friluftslivet under coronapandemin: Kartläggning av friluftsvanor och vistelse i naturen under coronapandemin i Västra Götaland". *Mistra Sport & Outdoors. Rapport 2021:1*.
https://www.mistrasportandoutdoors.se/contentassets/0e699e6be9134f079a9340abb5b7c5dd/final-corona-studie_version-28-april-2021.pdf. (Hämtad 29 december 2021.)

Svensk Bilsport (2019). "Miljöcertifiering". Webbsida.
<https://www.sbf.se/vartforbund/ovartforbund/hallbarhet2/miljocertifiering/>. (Hämtad 29 december 2021.)

Svenska Fotbollförbundet (2021). "Hållbarhetsrapport 2020". Rapport.
https://svff.svenskfotboll.se/49516b/globalassets/svff/dokumentdokumentblock/samhallsnytta/svff_hallbarhetsrapportfinalversion.pdf. (Hämtad 29 december 2021.)

Svenska Skidförbundet (2021). "Hållbarhet". Dokumentbank.
<https://www.skidor.com/svenskaskidforbundet/hallbarhet/Dokumentbank/>. (Hämtad 29 december 2021.)

Svensson, D. & Sörlin, S. (2019). "The 'physiologization' of skiing: The lab as an obligatory passage point for elite athletes?" I *Sport in Society*, vol. 22, nr. 9, s. 1574–1588.